

De Heraut

door de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 26 Mei 1918. N°. 2105.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 58-60, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f.1.20, voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar f.6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f.—.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels f.1.20, voor elke regel meer f.—.20. Aanvragen en vermelding van leedgaven f.—.12 per regel.

Van de Voleinding.

CCLXXXVII.

ACHTSTE REEKS.

XXXII.

Want God heeft hun in hunne harten gegeven, dat zij zijne mening doen, en dat zij eenmaal koninkrijk aan het Beest geven, totdat de woorden Gods voleindigd zullen zijn. Openb. XVII : 17.

Met het rijk der Romeinen is alzo de reeks der elkaar opvolgende machtige wereldrijken aan haar einde toegekomen. Wel zijn na den val van de wereldstad Rome, achtereenvolgens, eerst in Byzantium, en daarna in de groote Staten van Midden- en Noord-Europa, nog nieuwe machtige rijken opgekomen, doch die allen waren niet anders dan uitspruitsels van de macht, die eens in het keizerlijk Rome zich geworteld had en ontloken was. Niet dat dit van achteren slechts geconstateerd wordt, maar heel het verloop van het Byzantijnsche rijk toont dit, en in het groote Duitsche, en later Oostenrijksche, keizerrijk heeft zich dit op alle manier, tot zelfs in den naam dien men voor het rijk koos, bevestigd. De reeks der machtige rijken, die bij Egypte begon, en over Babylon, Assur, Perzië en Griekenland zich naar Rome toe bewoog, is een zichzelf afsluitende reeks, waaraan geen nieuwe opkomende macht wordt toegevoegd. Wat er na den val van Rome nog volgde, was niet een nieuwe macht, maar een machtsontwikkeling die uit het oude keizerlijk Rome opspoot. Het is niet Assur en Perzië, en niet Alexanders macht geweest, die rechtstreeks met den Christus in botsing kwamen, doch eeniglijk de macht van Rome, in Augustus, en door Pontius Pilatus. Op Gabbatha en Golgotha brak het allesbeheerschende wereldconferict rechtstreeks uit. Het kon niet meer concreet noch beslist uitbreken. Dit hing eensdeels aan het feit dat de Christus te Bethlehem geboren is, toen de Romeinse Landvoogd, gesteund door zijn Romeinse legermacht, er heer en meester was. Van de andere zijde werd deze allesbeheerschende saamvoeging bevestigd door het feit, dat Pontius Pilatus ten slotte het vonnis over Jezus velde, en hem aan het Kruis den dood deed vinden, en voorts dat ten slotte de Romeinse macht onder Titus Jerusalem belegerde en innam, en zoo feitelijk aan Israels politiek bestaan een einde maakte, en Jerusalem in zich zelf bewijzen deed. Thans zijn dit nog slechts de uitwendige feiten, en de heerschende gedachte die achter dit alles school, ging nog veel dieper.

Het gold ook bij Jezus toch ten slotte een kwestie van Recht; iets wat daarin vooral zoo sterk uitkomt dat Pontius Pilatus, toen het oordeel over Jezus tot een beslissing zou komen, zelf worstelde met het rechtsbesef, dat hem drong en noopte om Jezus vrij te laten. De strijd dien Pilatus hierover met het Sanhedrin voerde, was een gebeurtenis van zeer diep ingrijpende beteekenis. Rome was van Godswege in zijn heidensch bestaan geroepen tot een hooge, eervolle taak. Rome immers zou het recht het diepst grijpen en het rijkst ontwikkelen. Ook de roeping der overige wereldvolken had hooge beduidenis gehad. Egypte had de macht der natuur in de Nijl mogen beweren, Babylon had de sterrewijshouding mogen beproeven op het hooge firmament daarboven en voorts de Tigris en Eufrat tot hun hooge eere gebracht. De Grieksche wereld had het heersche van de kunst doen schitteren. Maar boven dit alles ging in hoogheid en beteekenis de macht van het Recht uit, en het was deze macht waarvan de doorgronding en uitwerking van Godswege aan het Romeinse rijk was toevertrouwd. Dit nu was de rijkste en hoogste ontwikkeling, die zich onder de volken der aarde denken liet. De religie was aan Israël toevertrouwd, en lag hier dus buiten, maar zetten we dit eenig privilege van Israël voor een oogenblik ter zijde, zoodat we ten slotte niet anders overhouden, dan de kunst die zich in Griekenland, en het recht dat zich in Rome tot zijn hoogste en rijkste ontplooiing bracht, dan behoort 't wel geen betoog, dat het pand aan Rome toevertrouwd, veel hooger stond dan wat Griekenland ontving, en dat het op deze wereld onder de volken door geen hooger kon overtroffen worden. Dat nu Rome dit pand ontving, lag niet daaraan, dat het Romeinse volk zoo veel hooger stond, dan de andere, en dat het daarom deze hooge roeping ont-

ving; eer omgekeerd moet beleden, dat het Romeinse volk in zijn oorsprong van Godswege de edelste gaven ontvangen had, juist opdat het een zoo geheel eenige roeping zou kunnen vervullen. Wel behoort niet herinnerd, dat, helaas, maar al te velen de kunstontwikkeling van Griekenland ook nu nog veel hooger stellen dan hetgeen Rome ontving, maar toch behoort 't ter nauwernood herinnering, dat het leven der volken en natien, hoe veel rijke versiering we ook aan de kunst dankten, toch op geheel eenige wijze door het Recht veredeld en tot hooger standpunt is opgevoerd. Het groote vraagstuk van de tegenstelling tusschen den Christus en de wereld die hij redden kwam, liep niet over kunstproductie. Veelmeer moet erkend en beleden, dat de kunst met haar verborgene schatten, in Jezus leven nauwelijks tot eenige ontplooiing komt. Het ging bij den strijd tusschen den Christus en deze wereld niet om schoonheid of sieraden, maar eeniglijk om twee dingen: eenzijds om de Religie en anderzijds om het Recht. De religie nu was het groote geding, dat door den Christus tegenover Israël is uitgestreden, en het tweede, dat tusschen Jezus en de wereld tot beslissing moest komen, was het Recht. En dit tweede groote geding nu is tusschen den Messias en Rome's landvoogd uitgestreden. Cajaphas en Pilatus zijn de twee dragers van de groote problemen, waarover de principiele strijd ging. Tusschen Christus en Cajaphas over de waarachtigheid Gods, en tusschen Pilatus en den Christus over het Recht.

De tegenwerping, dat bij de Religie en de Kunst toch nog de zedelijkheid, als derde geestelijke macht, tusschenin treedt, kan niet aanvaard worden. De zedelijkheid wortelt eenzijds in de Religie en anderzijds in het Recht, en het is uit deze twee dat de moraliteit opstaat, en wel als een spruit van beide, en volstrekt niet als een zelfstandige, op zich zelf staande macht, die beiden beheerschen kan. Een zedelijkheid die den godsdienstigen grondslag mist, is een verflauwde rechtsontwikkeling, en de zedelijkheid die met 't recht niet rekt, en zich niet door het recht beheerschen laat, werpt haar adel weg. Ge ziet dan ook in geheel het Evangelie, hoe de autonome zedelijkheid hier op geen manier tot consolidatie komt. Religie en Recht zijn in geheel het optreden van Jezus de twee alles beheerschende en bezielende factoren. Juist in de verhouding waarin de Christus zich tot de Wet plaatste, komt dit vanzelf uit. De wet volkomenlijk volbracht, zou de volvoering van het striktste recht hebben gegeven, en 't onloochenbaar feit, dat Israël wel onder de wet geplaatst was, maar in de volbrenging van die taak op alle manier tekort schiet, liet de zedelijkheid verflauwen in de Religie, en zoo is 't niet de Wet, en niet de zedelijkheid, maar de hoogste ontwikkeling der Religie, en de hoogste voldoening van het Recht op Golgotha, die ten slotte de verzoening en voldoening aanbieden. Er kan daarom niet streng genoeg aan worden vastgehouden, dat er voor ons menschelek leven geen rijkere en hooger ontwikkeling denkbaar is, dan die van het Recht, en dat de Romeinen, door voor die Rechtsontwikkeling de gave te hebben ontvangen, en in de doorvoering van de Rechtsgedachte het best geslaagd te zijn, den hoogsten trap van menschele ontwikkeling bereikt hebben, die zich denken liet. Na wat in de Romeinse levenswereld tot ontplooiing was gekomen, kon geen hooger sfeer verwezenlijkt worden. Israël voor de Religie en Rome voor het Recht, dat waren de twee groote momenten, die onmenschelek leven beheerschten. Religieus kan er niets boven Israël uitgaan, en voor het Recht kon destijds geen dieper indringende opvatting worden ingeprent, dan toen aan Rome geschonken was. Het hing bij Rome niet aan zekere Rechtsvormen, die zeer zeker menig opzicht nog ver beneden het ideaal bleven, maar in Rome was de zin voor het recht. De hooge beteekenis van het Recht werd in den Romeinischen Staat zoo als nergens elders gevoeld. Men had in Rome de gave ontvangen, om 't Recht te grijpen, te voelen en te waardeeren. Nergens ter wereld ging de waardeering van het Recht den eerbied te boven, waarmee men te Rome tegen het Recht opzag. Niet dat ook niet elders over het Recht gepeinsd en het Recht in helderder vorm werd gebracht, maar elders was het een inleven, zoo veel men kon, in een vormenstelsel, waar men toch welbeiden buiten stond. En wat Rome boven alle andere volken vooruit had, bestond hierin, dat in den Romein een rechtsbesef giste en werkte, dat uit hem zelf de innerlijk wezens-

gestalte van het Recht deed opkomen. Zie 't, hoe Cajaphas en met hem de hooge priesters zich als met een enkel stooten koste van Jezus over het Recht heen schuiven. De vuistslag wordt aan Jezus op zijn aangezicht toegebracht, zoodra de priesters zich inbeelden, dat Jezus bewering niet strookt met hun eigen religieus inzicht. En vergelijk daarbij nu de worsteling die bij Pilatus opkomt, als hij voelt dat er in Jezus geen rechtschuld is, en hij toch van de Joden niet kan gedaan krijgen dat ze deze onschuld van Jezus eeren. Zelfs is de vrouw van Pilatus in haar natuurlijke droom gestoord, zooda de hooge eisch van het Recht zich er ook bij haar tegen verzet, om Jezus ten prooi aan den religiehaat van het Sanhedrin op te offeren. Hieruit nu vloeide vanzelf voort, dat na het hooge standpunt door de Romeinen ingenomen, geen nog hooger positie door welk volk ook zou kunnen bereikt worden. Daarom was de reeks der volken met het optreden, het zich ontwikkelen en zich voleinden van den Romeinischen burgerstaat afgelopen. De reeks was ten einde, en kon niet vernieuwd worden. Geen volk kon een hooger roeping ontvangen, dan aan Rome ten deel viel, Israël natuurlijk met zijn religieus bovennatuurlijke beoefening ter zijde gelaten. Boven het Recht gaat niets in de aardse beoefening, en dat Recht was in zijn diepste opvatting aan Rome en aan geen ander volk dan Rome toevertrouwd. Geheel de geheimzinnige uiteenzetting in Openb. XVII van vs. 7 tot en met twaalf is hiervan de doorzichtige en veel betekenende verklaring.

Juist in deze klare en hogestaande Rechtsbeoefening was het hoogste stuk der Gemeene Gratie van Godswege aan de Heidensche volken toevertrouwd. Hiermede is niet gezegd, dat niet ook in Egypte, in Babylonie, in Perzië en in Griekenland schatten van kennis, van heerschappij over de natuur en van karakterontwikkeling waren toevertrouwd, maar zooveel kwam toch telkens uit, dat onder alle beschavingvormen de rijkere rechtsontwikkeling het hoogste stond. Juist door het bezit van dit rijkere en hoogere Recht kwam het in Rome tot de rijkste opvatting van het menschelek leven, en het is daarom dat de Gemeene Gratie zich nooit gelukkiger dan in den Romeinischen Staat en onder het Romeinse volk ontplooid heeft. Doch hieruit vloeide dan ook vanzelf voort, dat, toen het einde aanbrak, en de rechtsconstructie van het leven der volkeren ten slotte wegsloot en haar bindende kracht verloor, de Gemeene Gratie onderging, het Recht smolt en wegzonk, en dat er niets kon overblijven dan een algemeene ontreding, verbrokkeling en ondergang van die constructie van het menschelek leven, die eens onze eere was geweest en het hooge levensgenot schonk. Met deze laatste Philoof ging ten slotte alles ten onder, en wat nu het opmerkelijkst is, het begin van dezen ondergang was welbeiden reeds ingetreden, toen het tiengroepenleven, naar luid van vs. 12, Europa beheerschen ging, en Europa wel in zijn brokstukken uiteenwierp, maar toch nog in zijn oud-Romeinisch verband samen-snoerde; iets wat voort zou duren tot ten slotte het Beest en de Draak het slottende deel den aanbreken, en zoo de eindoplossing van het geheele drama intrad.

Reeds in hoofdst. X : 6 was bij de laatste Bazuin op zoo indrukwekkende wijze van Gods zijde de verklaring uitgegaan, dat het normale tijdsverloop werd afgebroken, en wel in de verklaring »dat er geen tijd meer zijn zou; een feit dat werd aangekondigd met deze hoogst plechtige verzekering: »En hij zwoer bij Dien, die leeft in alle eeuwigheid, die den hemel geschaapt heeft en hetgeen daarin is, en de aarde en hetgeen daarin is, en de zee en hetgeen daarin is, dat er geen tijd meer zijn zou.» Dit is te plechtig aangekondigd, dan dat er niet een gebeurtenis van hoog gewicht en een belangrijke wijziging in den gang van zaken mee zou zijn aangegeven. Deze betuiging nu, dat er geen tijd meer zijn zou, geeft nog niet hetzelfde wat straks van den kant der Philoen komen zal »dat het geschied, en dus nu uit is. De zin is hier een geheel andere, en wat hier wordt uitgesproken geeft eeniglijk te kennen, dat de Gemeene Gratie nu ten einde is gekomen, en dat de ontreding van het heelal alnu ingaat. Dit is 't dan ook wat van hoofdstuk X tot hoofdstuk XVII alzo voortging. Het einde trad schrede voor schrede al nader. De behoudende ordinantie van de Gemeene Gratie vielen weg. 't Raakte al los en uit zijn verband. De

behoudende hand Gods werd nu teruggetrokken, en aan zichzelf overgelaten werd de geheele schepping, daarboven en hier beneden, aan zelfverwoesting en ten slotte aan zelfvernietiging prijsgegeven. Nu toch ligt reeds achter ons, niet enkel dat er geen normale tijdsontwikkeling meer zijn zal, maar ook »dat het geschied is« (zie C. XVI : 17), en dat alnu de algemeene ontreding en oplossing van het groot geheel der Schepping intrad. Natuurlijk trad hierbij een bewegende oorzaak in, en deze nu was daarin gelegen, dat er een wereldschuddende gebeurtenis had plaats gegrepen voor wat de demonische wereld aanging. De beide kenteringen die dit nieuw geordende der dingen in 't leven riepen, stonden in onderling verband. Eenzijds dat de demonische wereld een zoo alles beheerschende verandering onderging, en anderzijds dat het wereldleven zijn zedelijke zelfverwerping voleindde.

Het Beest, de Draak en de Profeet geven aan deze nieuw intrappende gestalte der dingen het eigenaardig karakter. Bij het indienen hiervan moet ge tot op het Paradijs teruggaan. Het was aan Satan toen gelukt, den mensch, kort na zijn optreden in deze wereld, ten val te brengen. Toch slechts gedeeltelijk. Het was zulk een val in 't Paradijs, dat de genade nog in kon treden, om ons geslacht te behouden, en het plan Gods met de menscheit te doen doorgaan. Eensdeels de algemeene genade en anderzijds de bijzondere genade maakte dit mogelijk. Toen de geheele toekomst voor ons menschelek geslacht scheen afgesneden, heeft 't Gode belield de macht van Satan aan den band te leggen, en een rijk zich ontwikkelend menschelek leven, zij 't dan al geknakt in zijn wortel, mogelijk te maken. Wat die macht van Satan nog beteekende, kwam pas weder uit bij de verzoeking van Jezus in de woestijn. Doch ook daar werd de Satan overwonnen, en met het oog op 't naderend Kruis, sprak Jezus (zie Joh. XIV : 30) tot zijn discipelen: »Ik zal niet veel meer met u spreken, want de Overste der wereld komt, en heeft niets aan mij». Van een uitoefenen door Satan van zijn volstrekte demonische macht, is dan na Jezus verrijzenis ook geen sprake meer geweest. De bede: »Verlos ons van den Booze», kon dag aan dag uit alle streken en kringen tot den Vader worden opgezonden, en die bede vond verhooring. Toch zou 't zoo niet voortduren. Was eenmaal de tijd der algemeene genade of Gemeene Gratie voleind, en tral het einde in, dan zou de demonische macht van Satan tenslotte vrij worden gelaten. Vreeselijk zou 't dan het doorbreken van zijn onheilige woede zijn. Dan zou 't Beest zijn verschijning maken, dan zou de Draak naar de heerschappij grijpen. Het normale dat van af het Paradijs (na den val) geheerscht had, zou uit zijn. Het volstrekt abnormale zou intreden. Dit zou tot de eindworsteling leiden. Bij die eindworsteling zou 't er op uit loopen, dat ten slotte de onheilige elementen onder de volken geheel van God afwieren en zich rechtvaardig tegenover den Heiligen zouden stellen. Dit zou op een vervolg van de geloovigen neerkomen. En dit zou er ten leste toe leiden, dat de geloovigen en de ongelovigen, in het midden van het machtige wereldleven, geheel uit elkander zouden vallen, zich in volstrekten zin van elkander afscheiden en zich tegenover elkaar stellen zouden. En was eenmaal de zels of sikkels der scheiding zoo niets sparend uitgebroken, dan zou de Christus de scheiding voleinden. Wat tegen God inging zou onder vleien en doem vervallen, en alles wat tot in het uiterste, ja tot in den dood, Gode trouw bleef, zou op wonderbare wijze in het hemelsche worden opgenomen.

Een nadere toelichting van wat eens in die ure de breuke zou slaan, heeft Johannes van den Engel niet ontvangen. Hoe vele eeuwen er nog verlopen zouden, eer het geheel der menscheleke saamleving los en uit elkaar zou raken, is hem niet geopenbaard. Men mag dan ook wel aannemen, dat Johannes er geen flauwe voorstelling van gehad heeft, dat er twintig eeuwen verlopen zouden onderwijl de geregelde orde van zaken nog steeds doorging. Wat hem alleen voor zeker is aangezegd en als getoond, is dat op een dag en uur dat zelfs aan den Christus niet bekend was, en dat alleen voor den Vader vast stond, de gewone gang van het normale leven zou worden afgebroken, en de ontzettende eindperiode zou ingaan. En zulk wel een eindperiode, die al wat dusver normaal was, een einde zou doen nemen, al wat bestond uit zijn verband zou rukken, en in korten tijd zulk een algeheel ommekeer tot stand

zou brengen, dat weg viel al wat den toestand beheerschte, dat het heilige en onheilige zich in volstrekten zin vaneen scheide, de demonische overmacht voor een wijle doorbrak, en zoo de finale splitsing deed intreden, die al wat aan Satan verviel, zou doen ondergaan. Het Beest zou dan gegrepen worden, en met het Beest de valsche profet. Deze twee zouden toch levend geworpen worden in den poel des vuurs.

Waar aldan »de groote stad« zal te vinden zijn, waarop hoofdst. XVII : 18 wijst, wordt niet aangegeven; alleen sta wel vast, dat hierbij noch aan Babylon noch aan Rome te denken zal zijn. De »groote stad« zal uiteraard een reusenstad moeten zijn, van verbluffende afmetingen niet alleen, maar tevens een stad, waarin zich een zeer hoog wijsgeerig en artistiek leven zal ontwikkeld hebben, zoodat er metterdaad van haar toonaangevende elementen een intellectuele, morele en artistieke overmacht zal uitgaan, die ten slotte geheel het wereldleven zal beheerschen. Het eigenaardige zal dan wezen, dat in deze »groote stad« een sterk gefint menschelek leven zal opbloeden, maar dat ook de materiële en militaire macht van deze stad en van wat onder haar behoort, allengs een kracht in zich vertegenwoordigen zal, en een militair-politieke wereldmacht van zich zal doen uitgaan, die alle overige macht ter neder slaat, en allengs heel de wereld aan zich weet te onderwerpen. Deze macht treedt nu op in 't beeld van een vrouw. Zoo toch staat er in vs. 18: »En de vrouw, die zij gezien hebt, is de groote stad, die het koninkrijk heeft over de koningen der aarde». Hier zal derhalve verwerkelijkt worden, wat ook in onze dagen soms de geesten bezig hield. Het zou dan niet meer zijn het éene vrije land naast het andere, doch veelzou landen alle landen en volken der aarde in één bond saam worden gesmolten, en federatief zou over alles salm één bewind worden aangesteld, dat door een reussachtige politiemacht alle volken in bedwang zou houden. Het Beest, door den Draak gesteund, zou deze alomvattende politiek-militaire wereldmacht tot aanzijn roepen, en aan deze politiek-militaire macht zou als sociale gestalte beantwoorden, wat hier in de Vrouw wordt aangediend. Van Gog en Magog swijgen we nu hierbij. Steeds toch geeft de Profetie u de voorstelling, dat ge de kolossale massa der menscheit in twee groepen uiteen moet houden, en wel zoo dat ge eenzijds de meelevende en toonaangevende volken neemt, die tot in 't eind der tijden de historie maken zullen, en daarnaast een ander, niet minder groot deel der menscheit, dat meer eenzaam en afgezonderd leeft, en onder den naam van Gog en Magog u een volkenreeks voorhoudt, die geen toon aangeven, en die nimmer den stroomafgang van het menschelek leven beheerschen, maar die op zichzelf voortstuwten, zooda dat met name het geval bleek te zijn met de negers in Afrika.

Gevolg van die loslating van Satans macht, door het opschorten der Gemeene gratie, en van den drang naar het einde, die zoo inde natuur als in het menschelek leven alsdan zou opkomen, zal dan natuurlijk zijn, dat er van een voortzetting van het geschiedkundig leven der volken, in hun onderling verband, geen sprake meer zal wezen, en zelfs zal dit dringen naar het einde, ook onder de onheilige volken, van God onder hen uitgaan. Er staat toch in vs. 17: »Want God heeft hun in hun harten gegeven, dat zij zijne mening doen, en dat zij eenerlei mening doen, en dat zij hun Koninkrijk aan het Beest geven totdat de woorden Gods voleindigd zullen zijn.» Hierbij nu zij ten slotte nog opgemerkt, dat volgens vs. 14 de aldus zich verenigende volken ten leste zich tegenig zullen in een strijd tegen den Christus. Er staat toch: »Deze zullen tegen het Lam krijgen, doch het Lam zal hen overwinnen», want dat Lam is nu de Heere der heeren en de Koning der koningen, en aan zijn zeggende overwinning zullen deelnemen, niet enkel de Engelen, maar ook de geroepenen, de uitverkorenen en de geloovigen.» Daarop zal derhalve de eindstrijd uitgaan. Van den éenen kant zal er een menschenmassa zijn, die haar toekomst aan het Beest en den valschen Profet overgeeft. Dat zijn de verlorenen, en zij zijn het, wien straks niet anders zal te beurt vallen dan de weening en de knersing der tanden. Maar tegenover dit Beest met zijn onheilige macht zal dan optreden de Christus met zijn heilige schare van geloovigen. Deze strijd zal de eindworsteling te voorschijn roepen. In die eindworsteling zal de triomf aan den

Christus blijven. En de einduitkomst zal zijn, dat aan God en zijn Christus de volkomen triomf blijft, terwijl omgekeerd het Beest, Satan en de valsche Profeet, aan het einde van hun existentie toegekomen, onder het vonnis, dat over hen uitgaat, zullen bezwijken.

Dr. A. K.

„Volhardende in de leer der apostelen.”

En zij waren volhardende in de leer der Apostelen, en in de gemeenschap, en in de breking des broods, en in de gebeden.

Hand. II: 42.

Er is in het beziend verhaal, dat Handelingen II ons van Pinksteren biedt, één zinnede waarover gemeenlijk wordt heengelezen, en die toch ten zeerste onze aandacht verdient.

Het slotverhaal begint met vs. 42. In wat voorafgaat ontvingen we de mededeeling van wat plaatsgreep en zoo duizenden uit de Joden te Jeruzalem naar de Christelijke belijdenis trok. Die duizenden werden gedoopt, en zoo wies de gemeente ziender oogen aan. Maar nu dit verhaal van het gebeurde met vs. 41 ten einde loopt, en gereed kan worden: „Die dan zijn woord gaarne aannamen werden gedoopt, en er werden op dien éenen dag tot hen toegedaan onttrent drie duizend zielen”, volgt thans onmiddellijk een teekening van den hieruit geboren toestand, en het is die teekening van den toestand die in vs. 42 in deze voege wordt ingezet: „En zij waren volhardende in de leer der apostelen, en in de gemeenschap, en in de breking des broods, en in de gebeden.” Er volgt dan nog meer, doch dit is de hoofdzaak, die ons den nieuw geboren toestand teekent, en in die teekening staat op den voorgrond, wat gemeenlijk zoo weinig de aandacht trekt, en waar men veelal over heen loopt, dat namelijk, dat deze duizenden van de eerst toegebrachten volhardende waren in de leer der apostelen.

Op deze gewichtige verklaring nu wordt gemeenlijk nauwelijks gelet, en men geeft er zich geen rekenschap van.

Het klinkt toch zoo vreemd, als we op dezen eersten dag van de toebrenging der duizenden Joden te vernemen komen, dat ze volhardende waren. Een week, een maand later zou men dit verstaan hebben, wijl toen de verleiding van allerlei ketterij opkwam, maar op den eigen dag van Pinksteren klinkt 't ons zoo vreemd toe, te hooren van een volhardende in de leer der apostelen, waar van afwijking of vervreemding nauwelijks sprake kon komen. Veelal las men daarom over deze zoo stellige uitpraak heen. Men begreep niet, waarop ze doelde.

Juist daarom echter is het zoo in dubbele mate noodzakelijk, dat we ons van deze pertinente verklaring rekenschap geven.

Gelijk op alle manier blijkt, waren deze Joden die op dit heerlijk Pinksteren werden toegebracht, volstrekt niet alleen uit Jeruzalem, doch veeleer van allen kant voor de viering van het Pinksterfeest naar Jeruzalem opgekomen. Onder die vele van elders opgekomen Joden waren er nu niet weinigen, die steeds meer van het geloof der vaderen waren afgedoofd, en niet een deel der Griekse wijsgeerte uitkomst hadden gezocht. Het gevaar lag daarom voor de hand, dat vele van deze van elders opgekomen Joden, hetgeen op den Pinksterdag hen verbaasde, met de Griekse of Egyptische wijsheid in verband gingen zetten, en dat alzoo van meêf de kennis der waarheid zou verzwakt worden.

Hier tegen nu moest gewaakt, en het waren de apostelen die de heilige roeping ontvingen, om al zulk dolend zich in gissingen verliezen, van meêf af te snijden.

Hetgeen Pinksteren verheerlijkte, mocht niet door eiken toegebrachten Jood op zijn eigen manier geëindigd worden. Er mocht geen ketterij naast ketterij opkomen. Geen willekeur mocht insluipen. Wat op Pinksteren zoo wonderbaarlijk uit den hooge nederdaalde, om Gods volk te verrijken, moest een vasten grondslag, een vooraf bepaalden vorm bezitten, en zich op zulk een wijze aandienen, dat uit de eenheid die zich openbaarde, van zelf de eenheid van Christus Kerk op kon komen.

Met ziet 't aan het breken des broods, en aan het verkoopen van hun panden, hoe licht de nieuw opkomende gemeente in dwaling verliep. Nu was dit nog minder het gevaar dat in de gemeenschap der goederen school, wat toen reeds te duchten was. Dit zou zichzelf wreken, uitloopen op armoede en zoo uit eigen beweging zich veroordeelen, en een einde nemen, gelijk dit dan ook geschied is. Maar geheel iets anders was de belijdenis waartoe de nieuw opkomende gemeente zich moest opmaken, om haar band aan den Christus niet te verliezen; en met het oog daarop nu wordt ons zoo nadrukkelijk gemed, dat deze duizenden pas bekeerde Christenen volhardende waren in de leer der apostelen. Er mocht een band zijn, die deze duizenden bekeerlingen verbond en saamhield, en nu is het in hooge mate opmerklijk, dat deze band niet gezocht wordt in eenige vrome beweging, maar in een pertinente belijdenis, en wel in zulk een belijdenis die gedragen werd door „de leer der twaalf apostelen.”

Dit mag niet misverstaan. Er is geen sprake van, dat de apostelen op dien eersten dag, in alle haast, reeds een belijdenis op schrift hadden gesteld, en dat nu alle bekeerlingen die belijdenis bezwoeren of onderschreven. Ware hiervan sprake geweest, zoo zou deze belijdenis ons als een heilig erfstuk bewaard zijn gebleven. En al is later in de twaalf geloofsartikelen een soortgelijke eenparige belijdenis opgekomen, en ook al dagteekent deze reeks van twaalf geloofsartikelen reeds van ouds, toch is er geen sprake van, dat de apostelen reeds op dien eenigen Pinksterdag, in alle haast, zulk een belijdenis hadden opgesteld.

Wie hier overdrijft, boet alle betekenis van het apostolisch gezag in. Maar zooveel staat dan toch vast, dat de apostelen reeds van den eersten Pinksterdag af in de prediking, waardoor ze de Joden tot bekeering wisten te leiden, met een eenparige belijdenis waren uitgekomen, en allen, zonder onderscheid, een gelijke belijdenis, of, gelijk hier staat, een gelijke leer in hun prediking te voorschijn hadden gebracht.

Wat ze uitdrukten en aan de bekeerde Joden brachten, was een prediking van den Christus, een verklaring van wat de Christus geweest was en was, en hoe de Joden, die de heerlijkheid van den Christus miskend hadden, in zijn hemel niet anders konden ingaan, dan

door openlijk te erkennen, wie de Christus was, wat de Christus gedaan had, wat hij nog deed, en wat eens het einde der nieuwe bedeeeling zijn zou.

Van dit alles hadden de Joden dusver niets willen weten. Ze hadden 't alles geloofd en miskend. En thans, nu ze zich bekeerden tot den Christus, geschiedde zulks in verband met de volle en rechtstreekse erkenning van wat de apostelen steeds gepredikt hadden, en wat de Joden steeds hadden geloofd.

Er was alzoo geen aarzeling, noch onzekerheid.

Het stond rechtens tegenover elkaar. Enerzijds wat de apostelen van Jesus beleden en verkondigd hadden, en anderzijds wat de onbekeerde Joden hier als joodsche verzinning tegenover hadden gesteld. En nu had op het groote Pinksteren dit plaats, dat de Joden, voor zooveel ze tot bekeering kwamen, hun valsche inzicht varen lieten, en als één man overnamen wat de twaalf apostelen omtrent den Christus beleden hadden.

Zoo stond de „leer der apostelen” tegenover de dwaaller der joodsche eigenwijsheid. Die leer der apostelen was nog niet te boek gesteld, maar stond muurvast in hun persoonlijke overtuiging. En het was nu die persoonlijke, eenparige overtuiging die de Joden aangreep, als een wijsheid van hooger orde meetrok, en zoo hun inzicht in zijn tegendeel deed ontstaan.

Er was geen sprake van dat de Joden heilige indrukken ontvingen, en nu uit die heilige indrukken zelf een soort belijdenis saamregeen. Wat hier den doorslag gaf, was de Openbaring. Die twaalf apostelen hadden op geheel bijzondere wijze van Jesus zelf de Openbaring omtrent de eeuwige toekomstende dingen ontvangen.

Niet hadden ze uit zich zelf geest of als belijdenis saamgesteld. Al wat ze beleden, had ze ontvangen. Het was hun van buiten toegekomen. Het was „een leer” die hun was toebedeeld. Een bovennatuurlijke gave, die hun was toebedeeld. Een leer van Jesus. Een leer door Jesus aan zijn apostelen ingeprent. En het was deze leer van Jesus en zijn apostelen, die thans ook hun als een gave van Boven geschonken werd.

Eerst later zou die „leer van Jesus en zijn apostelen” in concreten vorm worden uitgewerkt, maar zooveel stond toch van meet af reeds vast, dat namelijk niet uit den mensch die hooge wijsheid opkwam, doch dat ze van Christus wege door zijn apostelen aan zijn Kerk werd toebedeeld.

Dit zag niet op gevoelens en gewaarwordingen, maar op een Openbaring van Boven, en daarom is 't, dat volle nadruk is te leggen op wat we hier van de leer der twaalf apostelen vernemen. Niet uit de wereld is het Christendom, maar het is door deze leer van Boven, dat het Christendom tot de wereld gekomen is en de wereld heeft verrijkt.

Dr. A. K.

Amsterdam, 24 Mei 1918.

Nu onze voedselvoorraad al schaarscher wordt, afdoende hulp van buiten niet is te wachten en we de grootste moeite zullen hebben rond te komen, totdat de nieuwe oogst is binnengehaald, heeft de Regeering zeer strenge maatregelen genomen om de slag te leggen op de voorraden, die hier en daar nog werden achtergehouden, vooral bij de boeren op het platteland.

Dat de militairen, die met deze opvoeding belast werden, niet altoos op even tactvolle wijze huiszoeking doen; dat zelfs kleine voorraden, opgespaard om in de behoeften van het eigen gezin te voorzien, worden weggenomen en dat bij die opvoeding niet altoos, naar het schijnt, volgens de wettelijke bepalingen is gehandeld, heeft bij de boeren niet geringe ontsenning gewekt. Zelfs hoorde men reeds het dreigement, dat ze liet te velde staande koren zonden ompspitten om zich te wreken over het hun aangedane onrecht. Een bedreiging, die, wanneer ze werd uitgevoerd, de meest noodlottige gevolgen zou hebben voor heel ons volk. Maar zelfs al kwam het niet tot het uiterste, dan dreigt toch het gevaar, dat de boer, in plaats van met alle kracht zich toe te leggen op het vruchtbaar maken van den akker en het vermeederen van de productie der veldgewassen, die voor de voeding van ons volk noodig zijn, of als slachtvee verslappen zal in zijn ijver, of zijn land bezaaien zal met wat, omdat het niet door de maximumprijzen der Regeering gedrukt wordt, rijker winst belooft, maar voor de voedselvoorziening van het volk minder waarde heeft.

Nu ligt het zeker niet op den weg van ons blad om in dit geding tusschen de Regeering en de boeren partij te kiezen. Dat de boeren, vergeleken bij de stadbewoners, in veel gunstiger condities verkeerden en van den nood, die in de steden geleden werd, bij hen weinig te bemerken viel, weet ieder, die het platteland bezoekt. Terwijl in de steden schraalheis kenkenmeester was, kon men op het platteland nog van den overvloed genieten. Er was dan ook een voortdurende sluitkandel om buiten de distributie om bij de boeren nog tegen hoge prijzen machtig te worden, wat in de steden niet meer te krijgen was. En het is te begrijpen, dat de Regeering bij den stijgenden geest van ontevredenheid bij de arbeidersbevolking der groote steden, daarom drastische maatregelen nam, om aan dien smokkelhandel een einde te maken en de boeren te dwingen hun achtergehouden voorraden af te geven. Of de Regeering daarbij met genoegzaam beleid optrad, is een vraag, die we in het midden kunnen laten. Hoeveel gegronde critiek men in dat opzicht op de handelingen der Regeering moge uitoefenen, toch mag niet vergeten worden, dat nu de noodtoestand van ons volk zoo dringend werd, de Regeering wel ingrijpen moest. Het gaat niet aan, dat het ene deel der bevolking overvloed heeft, terwijl het andere gebrek lijdt. De gemeenschappelijke nood moet ook gemeenschappelijk worden gedragen.

De gedachte alsof de boer heer en meester is van zijn eigen akker en daarom niet de opbrengst van dien akker doen kan, wat hij zelf wil, is zeker niet in overeenstemming met onze Christelijke beginselen. Heel de

aarde en hare volheid is des Heeren en Hij is het, Die door Zijn Goddelijken zegen het koren op den akker groeien doet, opdat Hij den hongerige brood geve. „Hij, zegt de Psalmist, doet het gras uitspruiten voor de beesten, en het kruid tot dienst des menschen, doende het brood uit de aarde voortkomen, dat het hart des menschen sterkt” (Psalm 104: 14 en 15). Zelfs de wijsheid van den boer om door ploegen en eggen het land voor den bouw te bereiden, alle zaad een eigen plaats op den akker te geven en als de oogst is binnengehaald het veldgewas te dorschen, opdat het voedzame broodkoren van het kaf worde gescheiden, is niet een uitvinding, die aan den mensch te danken is, maar, zoals Jesaja het zegt: „Zijn God onderdicht hem van de wijze. Hij leert hem; zulks komt ook voort van den Heere der heerscharen: Hij is wonderlijk van raad, Hij is groot van daad” (Jes. 25: 26 en 29). Zoo heeft ook de boer, om in de taal onzer Belijdenis te spreken, een Goddelijk beroep. Hij is niet zijn eigen heer en meester, die doen kan met het zijne, wat hij wil, maar hij staat in dienst van den Heere onzen God. Hij is de huisbezorger door God gesteld, om het brood te bezorgen voor het volk. Het is door zijn arbeid, dat God het levensvoedsel ons schenkt.

Nu geldt zeker ook hier, dat „de dorsschende os niet zal gemuillend worden” — in het overnemen van dit beeld schuilt niets krenkends, want de Apostel gebruikt het zelfs van de Dienaren des Woords — of wil men nog liever, gelijk de Apostel zelf het beeld verklaart: „Wie ploegt, moet op hoop ploegen en die op hoop dorscht, moet ook zijn hoop deelachtig worden” (1 Cor. 9: 9 en 10). De boer, die het land beploegt en bezaait, en straks, als het veldgewas rijp is, het binnenhaalt en dorscht, doet dit op hoop van een deel van den oogst te ontvangen en mag in die hoop niet teleurgesteld worden. En niet alleen, dat hij recht heeft van zijn akker te leven, maar te karig mag zijn deel hem niet worden toegemeten. Anders dooft men den lust en de energie om den akker te bebouwen. Het was daarom zulk een ontzettende maatregel, dat de heeren der distributie, die meer bureaucraten dan mannen zijn, die van het landleven verstand hebben, alle voorraden opseichten en dan aan den boer niet de vrucht, die hij zelf geteeld had, lieten houden, maar het voedsel voor hem zelf en zijn vee van een geheel ander district hem deelen toekomen. De boer wil leven van zijn eigen land.

Maar al is dat zoo, toch neemt dit niet weg, dat die akker en de opbrengst daarvan niet door hem mag beschouwd worden als zijn eigen goed, waarmede hij naar zijn goedvinden handelt kan, maar dat hij wel heeft te verstaan, dat die akker hem is toebedeeld door God en hij nu, in dienst van God, die alleen den wasdom van het graan geeft, te zorgen heeft, dat het brood voort den eter er komt.

Zelfs de meest strenge maatregel der Regeering, al ware deze niet alleen krenkend en onaangenaam, maar zelfs onrechtvaardig voor den boer, geeft hem geen recht zich te onttrekken aan dezen door God op hem gelegden plicht. Hij kan boer-af worden en of een ander bedrijf kiezen of van zijn renten leven gaan, maar zoolang hij boer blijft en de akker zijne is, is hij geroepen door God om dien akker te bebouwen en het brood voor het volk te bereiden. Uit wrok over wat de Regeering deed, liet te veld staande gewas om te spitten, opdat er van den oogst niets terecht zou komen, of als de oogst is binnengehaald, dien moedwillig te laten bederven, opdat, wanneer het voedsel daardoor voor den mensch niet meer geschikt is, de boer het voor zijn vee zou kunnen behouden, is niet alleen een misdadig tegen de maatschappij, maar een misdadig tegen God.

We kunnen ons dan ook nauwelijks voorstellen, dat bij een boer, die God vreest, zulke gedachten zouden opkomen in het hart. Maar waar ze opkomen — want ons hart is een arglistig ding, — daar behoort elk Christen ze als een Satanische verzoeking te wederstaan.

Onrecht ons aangedaan mag nooit tot het doen van onrecht ons verleiden. En dat te minder, waar van dit onrecht niet de Regeering, maar het volk, dat daaraan geheel onschuldig is, het slachtoffer worden zou.

Anarchistenproces.

Dat advocaten bij de verdediging van hun cliënten soms zeer zonderlinge argumenten gebruiken, is bekend. Maar wanneer ze daarbij ook op theologisch gebied wapenen komen halen om anarchisten, die een knutmagazijn bij Amsterdam in de lucht wilden laten springen, vrij te pleiten, dan wordt het toch al te gortig. Zoo beweerde de een, dat deze jonge anarchisten aan den aandrang om door een daad aan hun afschuw van den oorlog uitdrukking te geven, geen weerstand konden bieden, omdat zij daartoe door God gedreven werden. En een ander, die er op wees, dat deze jongens zoo braaf waren, anti-alcoholisten, voorstanders van de rein leven-beweging, geen lezers van detectiefromans of bioscoop-bezoekers, voegde er nog aan toe, dat zij ijverden voor het door Christus gegeven gebod: gij zult niet doden, en pleitte daarom voor clementie.

Is het niet ergerlijk, dat, althans wanneer het persverslag juist is, een welbekend advocaat in Nederland blijkbaar niet eens weet, dat het gebod: gij zult niet doden, niet door Christus is gegeven, maar reeds eeuwen voor Christus optrad in de wet van Mozes stond. En is het niet nog ergerlijk, dat onder den glimp van Goddelijke inspiratie en van ijver voor Christus's woord, zulk een daad verontschuldigd wordt, die, wanneer ze gelukt ware, tal van geheel onschuldige slachtoffers zou hebben gemaakt.

Nieuwe benoemingen.

Wat de Nederlander al te voorbarig uit de kraamkamer klappen wilde, is thans, nu het kindeke geboren is, aan het publiek medegedeeld. Uit welke mededeeling de Nederlander tevens kan zien, dat ze wel de klok had hooren luiden, maar niet wist waar de klepel hing. Want niet de heer J. Wille, doctorandus in de Nederlandsche Letteren en leeraar aan het Christelijk Gymnasium te 's-Gravenhage, werd tot hoogleeraar in de Faculteit der Letteren en wijsbegeerte benoemd om de Algemeene en Vaderlandsche Geschiedenis tot op den vrede van Munster te onderwijzen, maar Dr. A. A. van Schelven, predikant bij de Gereformeerde Kerk te Vlissingen, terwijl de heer Wille benoemd werd tot lector van de Nederlandsche Taal en Letterkunde benevens die der Germaansche volkeren.

Dat de Vrije Universiteit reeds zoo spoedig na de benoeming van Dr. S. Goslinga tot hoogleeraar in de Geschiedenis, overging tot de benoeming van een nieuwen hoogleeraar voor dezelfde vakken, ligt daaraan, dat deze vakken veel te omvangrijk zijn, om door één hoogleeraar onderwezen te worden. Dr. A. Goslinga kreeg daarom alleen de opdracht de Algemeene en Vaderlandsche Geschiedenis na den vrede van Munster te onderwijzen. Doordat tevens een lector benoemd werd voor de Nederlandsche Taal en Letterkunde, werd nu de mogelijkheid geopend voor degenen, die het doctoraat in de Nederlandsche Letteren begeeren, aan de Vrije Universiteit te studeren. Naast het doctoraat in de klassieke Letterkunde, in de Semitische Letterkunde en in de Philosophie, die de Vrije Universiteit reeds verleenen kon, komt nu het doctoraat in de Nederlandsche Letterkunde. Voor de nationale betekenis van onze Hoogeschool is dit zeker winst. Het was een leemte, dat deze vakken, die voor ons van zooveel belang zijn, nog niet door daartoe afzonderlijk benoemde hoogleeraren onderwezen werden. Vooral Geschiedenis en Nederlandsche Letterkunde hebben voorlichting en leiding noodig van mannen, van wier beginseltrouw men overtuigd is. Men kan zelfs zeggen, dat heel de actie om tot een Christelijk Hooger Onderwijs te komen, van deze vakken is uitgegaan. Trad Bilderdijk, schoon geen professorszetel waardig gekend, niet op aan Leiden's Hoogeschool om in deze vakken onderwijs te geven, en is niet aan dit onderwijs te danken, dat er een „school van Bilderdijk” is gevormd, die voor de herleving van het Calvinisme van zoo groote betekenis is geweest?

Met deze uitbreiding van haar leerkrachten wenschen we de Vrije Universiteit daarom van harte geluk. Er spreekt moed uit voor een Hoogeschool, die nog kort geleden met een zoo aanzienlijk tekort worstelde, tot zulk een uitbreiding over te gaan. Het bewijst, dat zij een open oog heeft voor de hooge roeping, die op haar is gelegd, en vertrouwen heeft in de overvaardigheid van ons volk, die in deze benarde tijden niet slonk, maar eer boven verwachting steeg.

Ook in de keuze van den nieuwen hoogleeraar en den nieuwen lector meenen we, dat de Vrije Universiteit gelukkig is geweest. Al is de heer Wille nog doctorandus en al heeft hij op wetenschappelijk gebied de sporen nog niet verdiend, toch is het getuigenis, dat zijne hoogleeraren van hem gaven, zeer eervol en mag de hoop gekoesterd, dat, nu hij zich geheel aan de studie kan wijden, de gaven hem geschonken tot volle oetloopping zullen komen. En wat het hoogleeraarschap in de Geschiedenis betreft, zou het zeker op zich zelf gewenscht zijn geweest, wanneer naast Dr. Goslinga een historicus in eigenlijken zin ware opgetreden, maar al is Dr. A. A. van Schelven van huis uit theoloog, toch heeft de uitnemende dissertatie, die hij schreef over de Vluchtelingen-gemeente en menige belangrijke bijdrage, die hij daarna voor de Vaderlandsche Geschiedenis leverde, wel getoond, welk een rijk talent voor de historische studie hem is geschonken. Niet alleen dat de Maatschappij van Letterkunde, het Utrechtsche Historisch Genootschap en het Zeeuwsch Genootschap hem tot lid benoemden, maar hij werd ook uitgenodigd als medewerker aan het Biografisch Woordenboek en het Utrechtsche Historisch Genootschap droeg hem de uitgave van een belangrijk manuscript op. De overgang van de Kerkhistorie naar de Algemeene en Vaderlandsche Geschiedenis zal hem dus wel niet te moeilijk vallen, en we zien er zelfs een voordeel in, dat een theoloog de Algemeene en Vaderlandsche Geschiedenis vóór 1648 onderwijzen zal. Die geschiedenis is toch zoo nauw saamgeveven met de geschiedenis der Kerk, dat alleen wie de eene grondig kent, ook de andere begrijpen kan.

Bovenal verblijden we ons, dat beide benoemden mannen zijn, die van harte het beginsel zijn toegedaan, dat onze Hoogeschool belijdt. De heer Wille is een beslist voorstander van het Christelijk Hooger Onderwijs en wat Dr. A. A. van Schelven betreft, zegt de naam, dien hij met zooveel eere draagt, reeds genoeg.

Verbetering van Predikants-tractementen.

Reeds vóór de Synode te Rotterdam saamkwam wees de *Herant* er op, naar aanleiding van een schrijven ons toegezonden, hoe wenschelijk het was, dat degenen, die in dezen tijd bijzondere winsten hadden gemaakt of die door God den Heere met rijke middelen gezegend waren, zich het lot onzer noodlijden

de predikanten zouden aantrekken. Al is het de plicht van ieder, om in de eerste plaats te zorgen voor zijn eigen predikant, toch zijn er gemeenten, waar de meergegoeden, zelfs na dien plicht volbracht te hebben, nog overhouden om voor andere dienaren des Woords te zorgen, wier gemeente daartoe niet of niet voldoende in staat is. In de Hervormde Kerk heeft men door een fonds onder den naam „Aanpakken” te stichten dan ook reeds duizenden tot verbetering der predikants-tractementen bijengebracht. En we zijn overtuigd, dat ook in onze kringen, al werd hier reeds nu veel meer voor de predikants-tractementen opgebracht dan in de Hervormde Kerk, die zoo groote subsidie uit de Staatskas ontvangt, toch nog wel een nalezing te houden is, vooral nu de noodtoestand onzer predikanten zoo groot geworden is, dat de 12 pCt. opslag, dien de Synode te Rotterdam aan alle Kerken als minimum aanbeval, niet meer dan een druppel is op een gloeienden steen.

De Synode van Rotterdam heeft dan ook aan de deputaten voor de verbetering der predikants-tractementen opgedragen, om, wanneer een verzoek tot hen kwam van broeders, die bereid zijn met het oog op de groote moeilijkheden, waarin de predikanten verkeerden, een bijzondere gave voor dezen nood af te staan, deze broeders voor te lichten, welke predikanten voor zulk een ondersteuning het meest in aanmerking dienen te komen. Juist deze deputaten, die op de hoogte zijn van hetgeen elke Kerk aan tractement uitkeert en welke predikanten het meest hulp behoeven, kunnen het best deze voorlichting geven. En de broeders, die zulk een gave willen afzonderen, kunnen daarom niet beter doen, dan bij hen om raad aan te kloppen. Anders loopen zij gevaar hun gaven te schenken aan degenen, die misschien wel 't hardst klagen, maar niet aan degenen, die in stilte hun nood dragen.

Al heeft door verschillende oorzaken het wat lang geduurd, voordat deze deputaten saamkwamen, in hun eerste samenkomst hebben zij deze opdracht der Synode ernstig overwogen, en het gevolg daarvan is de mededeeling, die in dit nummer is opgenomen. Zoals uit die mededeeling blijkt, zijn reeds enkele brieven van broeders, die tot dit doel een gave wilden afzonderen, ingekomen, maar deputaten hebben terecht geoordeeld, dat het goed zou wezen, wanneer het niet bij enkele persoonlijke verzoeken bleef, maar dat voor dit doel een comité werd gevormd. Natuurlijk kan dit comité niet van de deputaten uitgaan, want daartoe ontvingen zij van de Synode geen opdracht, maar wel kunnen deputaten de oprichting van zulk een comité in de hand werken, door de broeders en zusters, die voor dit doel een gave willen geven of mede daartoe willen arbeiden, saam te roepen en voorlichting te geven. Vandaar dat de oproeping geschiedt om aan deze deputaten de namen te zenden van degenen, die met dit plan instemmen, en wel vóór 15 Juni, opdat dan een samenkomst van deze broeders en zusters belegd kan worden. De tijd is wel krap genomen, maar voordat het Comité gevormd is en zijn arbeid is begonnen, verlopen toch allicht enkele maanden en het is vooral met het oog op de nog veel grooftere moeilijkheden, die in den komende winter te wachten zijn, gewenscht om zoo spoedig mogelijk aan onze predikanten hulpe te bieden.

Het doel van deputaten is daarbij niet om zelf de aldus inkomende gelden in ontvangst te nemen en over de beslissing der gelden te beslissen, ook al zal, wanneer dit gevraagd wordt, dit door deputaten natuurlijk niet geweigerd worden. Maar de Synode heeft, door deputaten alleen op te dragen degenen, die zulk een gave willen schenken, van voorlichting te dienen, ieder vrij willen laten, om, wanneer hij dit verkijst, zelf over de bestemming der gelden te beslissen en deze ook zelf te verzenden. De persoonlijke vrijheid blijft dus ten volle geëerbiedigd.

Hoofdzak is echter, nu deputaten publiek deze oproeping hebben gedaan, dat de zaak met kracht worde aangevat en doorgezet. Er zijn in onze Kerken genoeg broeders en zusters, die rijk zijn aan aardache middelen en voor dit doel iets afzonderen kunnen. En de ernstige nood, waarin zoo menig predikant met zijn gezin verkeert, moge voor dezulken een prikkel wezen om niet alleen door een gave in geld voor de leniging van dien nood bij te dragen, maar ook hun kracht en tijd te geven ten einde anderen te bewegen hetzelfde te doen. Zoo alleen kan er een actie ontstaan over heel het land, waardoor aan onze predikanten, die het meest met den nood der tijden te worstelen hebben, hulpe wordt geboden.

Bijzondere inkomsten.

Dank zij den volhardenden arbeid der deputaten voor de verbetering der tractementen zijn de meeste predikants-tractementen niet onbelangrijk verhoogd geworden, en deputaten zullen met dien arbeid ook verder voortgaan. Ook heeft de Synode door haar duurtetoelag van 12 pCt. althans iets gedaan om den nijpenden nood te verlichten.

Dit alles geldt echter de gewone inkomsten van de Dienaren des Woords, die zij bij wijze van tractement, kindergeld, betaling van belasting enz. ontvangen. En alleen daarop heeft de actie der Deputaten zich te richten.

Toch mogen onze Kerken wel bedenken, dat daarnaast ook bijzondere inkomsten voor de predikanten bestaan, die dikwijls voor hen een niet onbelangrijke bijdrage betekenen. Zoo de vacaturegelden, de vergoeding van catechisatie-onderwijs in een andere gemeente gegeven en ook de zoogenaamde reisgelden, wanneer op een andere plaats een beurt vervuld wordt. Voor menig predikant is wat hij door zijne vacantie-Zondagen nog bij verdient, een ware uitkomst in den nood,